

Зоран Т. Јовановић

In memoriam

На маргинама четири књиге о Ружици Сокић (1934–2013)

О истакнутој српској глумици, добитници “Добричиног прстена”, Ружици Сокић, која нас је напустила 19.

Ружици Сокић

децембра 2013, само пет дана после 79. рођендана, проговорићу из свог доживљаја, кроз искуство четири књиге о њој. Уместо портрета, наравно!

Испраћена је са видном колегијалном и медијском пажњом, како и пристоји глумици са највећим опусом. Велики број улога у сва три медија највернија је илустрација тога. Сахрањена је на београдском Новом гробљу у алеји заслужних грађана.

* * *

Стицајем околности постао сам аутор три књиге о глумици Ружици Сокић. Учествовао сам у рађању њеног аутобиографског казивања о другима, незаобилазном документу о позоришном животу Београда и Србије друге половине двадесетог века – *Стирасти за леишењем*.

Познанство са Ружицом Сокић десило се у Крагујевцу при додели “Статуете Јоаким Вујић”, за изузетан допринос развоју позоришне уметности у Републици Србији 1998. године. Дру-

жења су се спонтано настављала и умножавала наредних година.

А стваралачка сарадња почела је у Смедереву 2002. године на “Нушићевим данима”, када јој је жири, чији сам председник био, уз незаобилазног Милосава Буцу Мирковића и Смедеревца Драгана Мрдаковића, доделио Награду за животно дело – глумцу комичару. Уз ту награду ишла је и минимонографија о добитнику. Мени је поверено да је сачиним. Трагајући за документарном грађом о глумици, чеће сам свраћао у њен дом и ближе упознавао њу и њеног супруга Мирослава Лукића. Пријатељство је прерасло у кумство. Ружица је пре седам година кумовала мом браку са Весном Крчмар.

Та, по обиму, скромна прва монографија о Ружици Сокић 2002. године била је омеђена профилом едиције “Нушићевих дана”, али је у себи композиционо имала све одлике неке будуће обимније монографије. Књига је садржавала преглед њене биографије, исказе глумице о себи, изводе критичарских мишљења о њеним најзначајнијим улогама, као и посебне краће есеје о њој из пера позоришних критичара: Буце Мирковића, Мухарема Первића, Радомира Путника, Петра Волка... На крају је следила театрографија: попис позоришних улога, филмова, телевизијских остварења, уз награде у три изражајна медија: позоришту, филму, телевизији. Био је то, условно речено, резиме њеног четрдесетогодишњег уметничког рада. Галерија најразличитијих женских ликова, остварених на позоришним сценама, са аутентичном глумачком убедљивошћу, непоновљивим и ненаметљивим

сценским шармом, као да је оживела иза скромног образложења.

Годину касније Ружица Сокић је добила филмску награду за животно дело “Павле Вуисић” на Филмским сусретима у Нишу. Мени је поверила да сачиним монографију о њеном филмском опусу. Бранио сам се да нисам филмски критичар већ само љубитељ филма, уз нешто објављених радова из те области, али је она била упорна у свом захтеву. Тако је наредне 2004. године објављена монографија *Ружица Сокић или глумица неодољивој шарма*.

Трагајући за филмском документацијом, у исечцима из штампе у личној документацији глумице, као и архиву музеја Кинотеке, спознао сам да у

Ружици Сокић на промоцији своје књиге *Страси за летињем*, 2011.

филмским критикама нећу наћи ништа, ништа релевантно о креацијама Ружице Сокић. Тадашње критике пуне су разбарушених расправа о друштвеној и идејној страни филмова, при чему се глумачка имена нису ни помињала.

Излаз сам нашао на другој страни. Споразумео сам се са Ружицом да о својим филмским остварењима, поред мог уводног текста, она сама прича, што је резултирало веома драгоценим резултатом. Глумица је откривала позадину настанка већине својих филмских улога, све стваралачке муке, али и муке друге врсте, што остаје као вредан документ за историју српског и југословенског филма.

Посебно су драгоцене сведочења о креацијама у филмовима *Горки део реке*, са Љубом Тадићем, њеном првом главном улогом, затим у филму *Кад будем мртав и бео* редитеља Живојина Павловића, па *Жуџа*, по сценарију Гордана Мухића и режији Владимира Тадеја, и редом у филмовима: *Ужичка република* Жике Митровића, *Октоберфест*, *Оригинал фалсификација*, *Пун месец над Београдом* и *Тамна је ноћ* Драгана Кресоје. Уз филмска, додао сам и телевизијска остварења, у којима се налазе нека од њених најбољих остварења, као што су драме *Девојка са три оца* Бране Црнчевића и *Намештена соба* Александра Поповића. Занимљиви су искази о првој телевизијској серији *Цео животи за годину дана*, по тексту Александра Поповића, са Зораном Радмиловићем. Ружица је била и прва телевизијска Живка мистарка, у режији Дејана Мијача.

Прилагодљивост глумачког умећа Ружице Сокић новим стваралачким изазовима осведочено је, како на филму, тако исто и на телевизији. Монографију сам обогатио исказима редитеља: Боре Драшковића, Здравка Рандића, Александра Ђорђевића, Славенка Салетовића, сценариста: Гордана Мухића, Небојше Ромчевића, филмских критичара: Милутина Чолића, Божидара Зечевића. Наравно, на крају је дата филмографија, побројана су телевизијска остварења, дат је и попис награда, уз богат избор илустрација из филмова и телевизијских креација.

Зашто сам набрајао сва поглавља књиге и поменуо већину сарадника? Разлог је томе што се до ових издања Удружења филмских глумаца Србије тешко долази, јер се монографије штампају у малом тиражу и током фестивала у Нишу готово у целости распродају.

Случај комендијант довео је Ружицу Сокић у положај да у исповедању свог пређеног стваралачког пута нађе одушка, осуђена на дужи опоравак, после незгоде на скијању у Аустрији. Потражила је помоћ, сада својих кумова, у том послу, за њу новом и непознатом. Исправа смо почели са тематским интервјуима. При њиховом редитовању, испоставило се да је Ружица изостављала важне детаље у својој причи, па сам јој предложио да, ипак, сама, концентрисана, и с паузама, бележи своје исказе. Нов пут се показао исправним, добила је дактилографску помоћ сараднице Музеја позоришне уметности Србије Миланке Андријашевић, и тако се рукопис повећавао, пролазећи при том кроз наше коректорске и лекторске интервенције. Јед-

но поглавље из те прве фазе рада остало је у целости у књизи, оно које се односи на сећања о Атељеу 212 и Мирџи Траиловић.

Настајало је чудесно штиво сећања на њено бављењем театром, при чему су портрети њених колега и колегиња, драмских аутора, редитеља најдрагоценији део, те својеврсне аутобиографије о другима, како би рекао Михиз, такође један од јунака њене књиге. Галерија најистакнутијих београдских глумаца нашла је своје заслужено место у овој књизи. Да поменемо само нека имена: Бранко Плеша, Миша Жутић, Зоран Радмиловић, Цица Перовић, Бата Стојковић, Милутин Бутковић, Оливера Марковић, Ксенија Јовановић, Неда Спасојевић, Гордана Косановић...

Књигом *Сјирасиј за леијењем* Ружица Сокић оставила је трајно сећање на своју генерацију и своје присуство у српском театру двадесетог века, као сведок и учесник. Њоме је обезбедила достојно место у историји српског глумишта.

* * *

У тим одгонетањима лица Ружице Сокић стигосмо до најкомплекснијег, позоришног лица у тоталу, јер награда “Добричин прстен” представља круну глумачког рада.

У чему је спецификум уметнице Ружице Сокић?

Најпре треба рећи да је, током пет деценија уметничког рада, била једна од најплоднијих сценских уметница, јединствене радиности, вечито гладне нових улога. У њеној документацији налази се попис од преко сто позо-

ришних улога, снимила је у преко педесет филмова, учествовала у тридесетак телевизијских серија и преко педесет телевизијских драма, а за Радио Београд снимила 199 радио драмских остварења.

Једна њена одлика је сасвим контрадикторна тим бројкама. Она је вечито сумњала у свој таленат, после сваке улоге се преиспитивала да ли је постигла оно што је од ње тражено. Та скепса ју је до последње улоге пратила. Иако јој ју је то изнуривало, са друге стране је изискивало унутрашње преиспитивање и понирање у најскровитије кутке стваралачког бића, што је стварало нове и непоновљиве улоге. И по тој посвећености позоришту, предавању без остатка, у коме је подређивала све животне манифестације искључиво позоришту, остаће јединствена у српском савременом позоришту.

У њеном уметничком бићу као да су равноправно егзистирала два израза – глумачки и списатељски. Тако монографија *Ружица Сокић* представља збир њених “знакова поред пута” које је, брижљиво записујући, остављала да јој се не загуби траг.

Ружица је из своје романсиране аутобиографије *Сјирасиј за леијењем* издвојила значајније делове, следила свој унутрашњи глас. Тако је настала окосница њене наново срочене животне приче, или њеног животописа, романа тока њене свести.

Она је запитана, заокупљена питањима глуме, позоришта, али и ширег контекста друштвено-политичког. Увек има свој коментар на све мене нашег узбурканог, немирног и тешко разум-

љивог политичког живота ових простора.

Јединствена целина је прича о њених пет монодрама. Монодрама је посебна позоришна форма, али у њеном позоришном животу има видно место, па она даје суптилне одреднице тог специфичног позоришта једног глумца и публике. Подстакнута успехом монодраме *Теби, моја Долорес* Саше Божовић у којој се стапају две изворне емоције – емоција лекарке, мајке, великог борца и човека осетљивог за све људске патње, и глумачке емоције, тој ратној исповести је дала глумачки израз, надоградила и упутила бројном аудиторијуму, преко 450 пута.

Ружица Сокић је, како то недвосмислено избија из књиге, **глумица домаћег писца**, што илуструју чињенице из репертоара, али и њено глумачко уздизање, јер нема глумачког одрастања без домаћег репертоара. Текстови Александра Поповића уоквирују њену путању, означавају прву тачку али и прославу педесетогодишњице.

Наравно, гумац у огледалу критичара – ту су записи Буце Мирковића који на почетку њеног глумачког зрења антиципира њен глумачки лет, Мухарема Первића, који је својим текс-

том исписао њену поетику глуме. Ранко Мунитић, филмски критичар, пише о позоришном лицу Ружице Сокић. Мија Илић пише о Жанки како ју је дао у свом текстуалном предлошку и Жанки којој је душу удахнула Ружица Сокић.

И тако, из странице у страницу, откривамо више испреплетених токова приче – ауторски глас глумице, глас колега, критичара, глас непоколебљивог факта и све се то стапа у пријатну симфонију звану позориште, са Ружицом Сокић у њеном средишту. Без обзира колико је то монографска књига о глумици Ружици Сокић, то је, уједно, фреска нашег позоришта, које је утонуло у минуло време – позоришта којег више нема. Књига је отворене форме у којој се у перманентном дијалогу налазе глумица Ружица Сокић и њени савременици.

На жалост, њеним нестанком са животне сцене престаће и тај дијалог, тако нужан у времену несклоном било каквом дружењу и толерантном разговору. Ваљда у небеском позоришту, коме сада Ружица припада, владају другачија правила, која јој омогућавају да векује са својим драгим колегама, у том рајском позоришту, коме није ограничено време трајања.